

2/2018

Momentti

Sisältö

LAINSÄÄDÄNTÖKATSAUS • Vahvistetut lait 2 • Hallituksen esitykset 4
• **OIKEUSTAPAUKSET** • Korkein oikeus 5 • Korkein hallinto-oikeus 6

➔ VAHVISTETUT LAIT

- **Laki sijoituspalvelulain muuttamisesta, laki kaupankäynnistä rahoitusvälineillä sekä eräät niihin liittyvät lait (1069–1097/2017)**

HE 151/2017 vp
TaVM 22/2017 vp

Lait tulivat voimaan 3.1.2018.

Laeilla pannaan täytäntöön Euroopan unionin rahoitusvälineiden markkinat -direktiivi sekä toteutetaan tarvittavat toimenpiteet Euroopan unionin rahoitusvälineiden markkinat -asetuksen säännösten noudattamiseksi.

- **Alkoholilaki ja eräät siihen liittyvät lait (1102–1125/2017)**

HE 100/2017 vp
MmVL 23/2017 vp
PeVL 48/2017 vp
TaVL 51/2017 vp
HaVL 33/2017 vp
LaVL 17/2017 vp
StVM 24/2017 vp

Lait osittain voimaan 1.1.2018 ja osittain 1.3.2018.

Alkoholilain keskeiset periaatteet säilyvät pääosin ennallaan. Alkoholipitoisiin aineisiin liittyvän elinkeinotoiminnan luvanvaraisuutta ja lupamenettelyä koskevat säännökset koetaan yhteen. Alkoholipitoisten aineiden valmistusta ja myyntiä koskevat keskeiset velvollisuudet säilyvät pääosin ennallaan. Alkoholijuomien anniskeluun liittyvää sääntelyä kevennetään esimerkiksi vapauttamalla anniskeluaikoja sekä anniskelupaikan vastaavia hoitajia ja anniskelualueita koskevia edellytyksiä.

Alkoholiyhtiölle kuuluvaa alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeutta muutetaan sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin kaikki enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät alkoholijuomat. Tilaviinin ja sah-

din erityisten vähittäismyyntilupien rinnalle otetaan käyttöön käsityöläisöluiden vähittäismyyntilupajärjestelmä.

Alkoholilain lupa- ja valvontaviranomaiset ja niiden toimivallan jako säilyvät ennallaan. Lain toimeenpanoa tehostetaan ottamalla käyttöön luvanhaltijoiden omavalvonta. Lähiympäristön ja kunnan asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia lisättään. Alkoholilainsäädäntöä siirretään asetustasolta lain tasolle.

- **Lait työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (1138–1141/2017)**

HE 124/2017 vp
PeVL 45/2017 vp
TyVL 10/2017 vp
StVM 22/2017 vp
SuVM 1/2017 vp

Lait tulivat voimaan 1.1.2018.

Tavoitteena on lisätä työllisyyttä ja lyhentää työttömyysjaksoja kannustamalla työttömiä työnhakijoita aktiivisuuteen ja omatoimisuuteen työnhaussa koko työttömyyden keston ajan. Työttömyyden alun omavastuupäiviä vähennetään seitsemästä päivästä viiteen päivään, ja lisätään omavastuupäiviä työttömyyden ajalle, jos työttömyys jatkuu ja henkilö ei ole työttömyysetuutta saadessaan työllistynyt osittain palkkatyössä tai yritystoiminnassa taikka osallistunut työllistymistä edistävään palveluun tai muuhun työvoimaviranomaisen hankkimaan työllistymistä tukevaan toimintaan. Omavastuupäivien lisääminen toteutetaan alentamalla täyttä työttömyysetuutta 4,65 prosentilla. Etuuden alentaminen ei kertaudu.

Työttömän työnhakijan aktiivisuutta seurataan 65 työttömyysetuuden maksupäivän jaksolla, ja jos työtön työnhakija ei täytä aktiivisuutta koskevaa edellytystä, etuuden alentaminen toteutetaan myös 65 maksupäivän ajaksi. Tämä jakso on aktiivisuuden seurannan

uusi jakso. Aktiivisuutta ei edellytetä henkilöltä, joka saa toista etuutta työkyvyttömyyden tai vamman perusteella, jolla on eläkeyhtiössä vireillä työkyvyttömyyseläkehakemus tai joka toimii omais- tai perhehoitajana. Etuus palautuu normaalin suuruiseksi kun työttömyysetuuden saaja uudella 65 maksupäivän jaksolla on ollut aktiivinen tai hänen työllistyttyä kokoaikatyössä tai päätoimisesti yritystoiminnassa yli kahden viikon ajan tai hänelle asetetun korvauksettoman määräajan jälkeen. Etuus palautuu täydeksi myös sellaisen jakson päätyttyä, jonka ajalta työttömyysetuutta ei makseta soveltua työttömyysetuutta koskevien laskentasäännösten vuoksi. Muutos vaikuttaa myös ansiopäivärahan rahoitukseen. Alennettuun ansiopäivärahaan ei makseta täyttä peruspäivärahaa vastaavaa rahoitusosuutta vaan suhteellinen osuus alennetusta päivärahasta. Samoin alennettua työttömyysetuutta saaneella mahdollinen työttömyysetuutta seuraava sairausvakuutuslain mukainen päiväraha perustuu täyteen työttömyysetuuteen alennetun sijasta.

- **Veronkantolaki sekä eräät siihen liittyvät lait (11–52/2018)**

HE 97/2017 vp
PeVL 39/2017 vp
VaVM 26/2017 vp

Lait osittain voimaan 1.5.2018 ja osa 1.11.2019.

Uudessa veronkantolaissa säädetään Verohallinnolle suoritettavien verojen ja maksujen kannossa, maksamisessa ja perinnässä sovellettavasta yhtenäisestä kantomenettelystä. Verotuksen reaaliaikaisuuden edistämiseksi tuloverotuksessa, kiinteistöverotuksessa ja tonniverotuksessa säädetään verotuksen päättymisestä verovelvolliskohtaisesti, jolloin verovelvollisen verotus voi päättyä nykyistä aiemmin. Tuloverotuksessa, kiinteistöverotuksessa ja tonnisto-

verotuksessa otetaan käyttöön verotuksen päättymisen jälkeen tehtävä täydentävä verotuspäätös tilanteissa, joissa verovelvollinen ilmoittaa sellaisen verotukseen vaikuttavan uuden tiedon, johon verotus ei ole aiemmin perustunut. Tuloverotuksen, kiinteistöverotuksen, perintö- ja lahjaverotuksen sekä varainsiirtoverotuksen seuraamusjärjestelmää yhtenäistään ja seuraamusten vaikutavuutta parannetaan. Varainsiirtoveroon liittyvä ilmoittamisvelvollisuus laajenee kiinteistöjen luovutuksiin. Sähköisten menettelytapojen lisäämiseksi yhteisön ja yhteisötoiminnan on annettava kiinteistövero- ja varainsiirtoveroa koskevat tiedot sähköisesti. Pakollinen sähköinen ilmoittaminen varainsiirtoverotuksessa koskee myös kiinteistönvälittäjiä ja arvopaperikauppiaita. Veronumerorekisterin rekisterimerkinnän säilyttämistä ja poistamista koskevaa sääntelyä tarkennetaan. Korruptioon liittyvien rikosten paljastamisen ja selvittämisen edistämiseksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetussa laissa säädetään Verohallinnon oikeudesta antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen esitutkintaviranomaiselle.

●Laki tulotietojärjestelmästä ja eräät siihen liittyvät lait (53–57/2018)

*HE 134/2017 vp
StVL 11/2017 vp
TaVL 48/2017 vp
PeVL 49/2017 vp
VaVM 20/2017 vp*

Lait osittain voimaan 16.1.2018 ja osittain 1.1.2019.

Tulotietojärjestelmä on työnantaja ja muita suorituksen maksajia sekä tiedon käyttäjiä palveleva valtakunnallinen tietojärjestelmä. Sitä käytetään työnantajien ja muiden suorituksen maksajien lakisääteisen ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvien tulotietojen ja muihin niihin liittyvien tietojen antamiseen.

●Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain ja ajokorttilain muuttamisesta sekä

eräät niihin liittyvät lait (95–99/2018)

*HE 103/2017 vp
PeVL 37/2017 vp
LiVL 22/2017 vp
LaVM 14/2017 vp*

Lait tulevat voimaan 1.6.2019.

Sakkomenettelyn tosiasiallista käyttöalaa laajennetaan siirtämällä toimivalta ajokiellon määräämiseen poliisille. Muutoksen johdosta rattijuopumuksia voidaan käsitellä sakkomenettelyssä. Sakkomenettelyn edellytyksenä ei enää ole teon tunnustaminen ja seuraamuksen hyväksyminen. Tämän johdosta muutoksenhakumahdollisuuksia lisätään. Ajokieltojen yksinkertaistetaan ja mahdollisuuksia määrätä väliaikainen ajokielto päättymään laajennetaan.

●Tutkintavankeuden vaihtoehtoja ja järjestämistä koskeva lainsäädäntö (101–107/2018)

*HE 252/2016
LaVM 10/2017*

Lait tulevat voimaan 1.1.2019.

Pakkokeinolakiin lisätään säännökset tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista. Tuomioistuimien voi määrätä rikoksesta epäillyn vangitsemisen tai vangittuna pitämisen sijasta teknisin välinein valvottuun tehostettuun matkustuskieltoon, jos matkustuskielto on riittämätön pakkokeino ja muut pakkokeinolaissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Tehostettu matkustuskielto voidaan määrätä ennen vastaajan tuomitsemista rangaistukseen. Sen jälkeen kun vastaaja on tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen, tuomioistuimien voi vangitsemisen tai vangittuna pitämisen sijasta määrätä tuomitun henkilön teknisin välinein valvottuun tutkinta-arestiin, jos pakkokeinolaissa säädetyt edellytykset täyttyvät ja tuomittu rangaistus on vähemmän kuin kaksi vuotta vankeutta. Edellytyksenä tehostetulle matkustuskielolle ja tutkinta-arestille on muun muassa, että rikoksesta epäilty tai tuomittu sitoutuu noudattamaan hänelle asetettuja velvollisuuksia.

Tutkintavankeuslakia muutetaan siten, että aikaa, jonka tutkintavankia voidaan säilyttää poliisin ylläpitämässä säilytystilassa, ly-

hennetään nykyisestä ja säilyttämisen edellytyksiä tiukennetaan. Muihin lakeihin tehdään pakkokeinolain muutosten edellyttämät muutokset.

●Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa ja eräät siihen liittyvät lait (108–119/2018)

*HE 41/2017 vp
PeVL 36/2017 vp
LaVL 16/2017 vp
HaVM 28/2017 vp*

Lait tulevat voimaan 1.4.2018.

Uuteen lakiin rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa siirretään nykyisin rajavartiolaissa olevat rikostorjuntaa koskevat säännökset. Rajavartiolaitoksen tutkittaviksi kuuluviin rikoksiin lisätään merilain ja meriteiden sääntöjen sekä sisävesisääntöjen rikkominen. Lisäksi Rajavartiolaitoksen toimivaltuutta valvoa tieliikennelain säännösten noudattamista laajennetaan rajanylityspaikoilla. Lakiin otetaan salaisten tiedonhankintakeinojen määrittämät ja niiden käyttöedellytykset Rajavartiolaitoksessa. Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö ja käytön rajoitukset säilyvät Rajavartiolaitoksessa ennallaan. Rajavartiolaitoksen käytössä oleviin salaisiin pakkokeinoiniin lisätään teivalvonta myös törkeän kätkemisrikoksen, ammattimaisen kätkemisrikoksen ja törkeän väärennyksen selvittämiseksi. Rajavartiolakia, rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettua lakia sovelletaan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaan, jollei Rajavartiolaitoksen rikostorjunnasta annettavassa laissa toisin säädetä. Rajavartiolaista kumotaan rikostorjuntaa koskevat säännökset.

●Laki ulkomaalaislain ja ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 b §:n muuttamisesta (121–122/2018)

*HE 129/2017
HaVM 26/2017*

Lait tulevat voimaan 1.4.2018.

Ulkomaalaislakiin lisätään uusi peruste oleskeluluvulle. Oleskelulupa on mahdollista myöntää ulkomaalaiselle, joka on perustanut tai perustaa Suomeen niin sanotun

kasvuyrityksen. Lisäksi oleskelulupa yrittäjyyden perusteella on mahdollista myöntää riippumatta yhtiömuodosta. Jatko-oleskelulupavaihetta sujuvoitetaan luopumalla uusien sormenjalkien ottamisesta jatko-oleskelulupaa haettaessa, mistä syystä muutetaan myös ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia.

Muutos mahdollistaa jatkoluvan hakemisen ilman käyntiä Maahanmuuttoviraston toimipisteessä. Lisäksi erityisasiantuntijan ensimmäisen oleskeluluvan enimmäisvoimassaoloaikaa pidennetään.

► HALLITUKSEN ESITYKSET

● Hallituksen esitys (HE 198/2017) laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Suomen perustuslain sääntelyä luottamuksellisen viestin salaisuuden suojasta. Perustuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös, johon koottaisiin luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittamista koskeva sääntely. Perustuslaissa ehdotetaan säädettäväksi, että lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten torjunnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

● Hallituksen esitys (HE 199/2017) laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta ja laiksi valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki tiedustelutoiminnan valvonnasta. Uudella lailla järjestettäisiin siviili- ja sotilastiedustelun laillisuusvalvonta sekä säädettäisiin eräistä parlamentaarisen valvonnan yksityiskohdista. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös valtion virkamieslain 7 § siten, että laillisuusvalvonnasta vastaavalle tiedusteluvaltuutetulle ja

hänen toimintonsa virkamiehille asetettaisiin vaatimus Suomen kansalaisuudesta.

● Hallituksen esitys (HE 200/2017) eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta ja eräksi siihen liitviksi laeiksi

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla kevennettäisiin oikeusprosessia yleisissä tuomioistuimissa. Käräjäoikeuden yhden tuomarin kokoonpanon päätösvaltaa rikosasioissa laajennettaisiin. Korkeimman oikeuden kokoonpanoja kevennettäisiin erässä asiaryhmissä. Syytetyn velvollisuutta olla henkilökohtaisesti läsnä pääkäsittelyssä lievennettäisiin. Videoyhteyden käyttöä oikeudenkäynnissä laajennettaisiin. Sakon täytäntöönpanosta annettua lakia muutettaisiin siten, että sakon maksamiseen voisi saada maksuaikaa vielä muutorangaistuksen tuomitsemisen jälkeenkin.

● Hallituksen esitys (HE 201/2017) eduskunnalle laeiksi rajavartiolain ja ulkomaalaislain muuttamisesta sekä eräksi niihin liitviksi laeiksi

Esityksen tarkoituksena on kehittää Rajavartiolaitoksen normaaliolojen toimivaltuuksia siten, että Rajavartiolaitos voi varautua sekä nopeasti ja tehokkaasti vastata Suomen turvallisuusympäristössä ilmeneviin uhkiihin sekä itsenäisesti että yhteistyössä muiden toimivaltaiten viranomaisten kanssa. Esityksen tarkoituksena on erityisesti täydentää rajavartiomiehen toimivaltuuksia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä rajanylityspaikoilla, Rajavartiolaitoksen toimitiloissa ja Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevilla alueilla silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä. Rajavartiolaitoksen mahdollisuudet antaa ja saada virka-apua tarkistettaisiin.

● Hallituksen esitys (HE 202/2017) eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa sekä muutettavaksi poliisilakia niin,

että siihen lisättäisiin uusi luku, jossa säädettäisiin tiedustelumene-
telmistä ja niiden käytöstä siviilitiedustelussa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia poliisin hallinnosta, lakia henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa, rikoslakia, esitutkintalakia, pakkokeinolakia ja lakia oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa. Esitys liittyy samanaikaisesti annettavaan hallituksen esityksiin, joissa ehdotetaan säädettäväksi uusi sotilastiedustelulaki ja uusi laki tiedustelutoiminnan valvonnasta. Esitys liittyy myös perustuslain tarkistamista koskevaan hallituksen esitykseen. Luottamuksellisen viestin suojaan puuttuvat toimivaltuudet kytkeytyvät ehdotettuun perustuslain muutokseen.

● Hallituksen esitys (HE 203/2017) eduskunnalle laiksi sotilastiedustelusta sekä eräksi siihen liitviksi laeiksi

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki sotilastiedustelusta. Esityksen tavoitteena on saattaa Puolustusvoimien tiedustelua koskeva lainsäädäntö ajan tasalle sekä täyttää perustuslaista ja Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista johtuvat vaatimukset.

● Hallituksen esitys (HE 205/2017) eduskunnalle kolmiulotteisia kiinteistöjä koskevaksi lainsäädännöksi

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kiinteistönmuodostamislakia, kiinteistörekisterilakia sekä maankäyttö- ja rakennuslakia siten, että mahdollistettaisiin uuden kolmiulotteisesti määritellyn kiinteistörekisteriyksikön eli kolmiulotteisen kiinteistön muodostaminen maanpinnan ala- ja yläpuoliseen tilaan asemakaava-alueella. Tavoitteena on yksinkertaistaa ja joustavoittaa asemakaava-alueen kiinteistöjen käyttöä sekä suurten ja monitasoisten rakennushankkeiden toteuttamista ja hallintaa mahdollistamalla kiinteistöjen jakaminen myös korkeussuunnassa.

● Hallituksen esitys (HE 206/2017) eduskunnalle laiksi perintätoiminnan harjoittajien

rekisteröinnistä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Esityksessä ehdotetaan, että perintätoiminnan harjoittaminen säädetäisiin rekisteröintiä edellyttäväksi elinkeinoksi. Perintätoimintaa saisi harjoittaa vain sellainen yksityinen elinkeinonharjoittaja tai oikeushenkilö, joka on merkitty perintätoiminnan harjoittajien rekisteriin. Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoisi perintätoiminnan harjoittajia ja voisi puuttua epäasianmukaisesti harjoitettavaan perintätoimintaan pakkokeinoin.

➔ KORKEIN OIKEUS

KKO:2017:97

Tuomari – Esteellisyys

Rikosasian käsittelyyn osallistunut hovioikeuden jäsen oli aikaisemmin kärjätuomarina toimiessaan ratkaissut kahden vastaajan osalta telekuuntelu- ja televalvontalupia koskeneet pakkokeinoasiat.

Korkein oikeus katsoi mainitsemillaan perusteilla, että hovioikeuden jäsen ei ollut esteellinen käsittelemään rikosasiaa hovioikeudessa. (Ään.)

OK 13 luku 7 §

KKO:2017:98

Veropetos – Törkeä veropetos – Kirjanpitorikos – Törkeä kirjanpitorikos – Tahallisuus

Sveitsiin perustettu yhtiö LW harjoitti puutavaran tukkukauppaa ja välitystoimintaa pääasiassa Venäjällä sijainneiden toimipisteiden tai edustustojen kautta välittämällä venäläisiltä sahoilta ostettua puutavaraa enimmäkseen muualta kuin Suomesta oleville ostajille. LW:n hallituksen puheenjohtajana ja enemmistöosakkaana toimineelle A:lle vaadittiin rangaistusta ajalla 1.1.2003–31.12.2007 tehdystä kirjanpitorikoksesta ja törkeästä kirjanpitorikoksesta, koska A oli kätenyt valtaosan yhtiön tilikausien kirjanpitoaineistoa ulkomaille Sveitsiin sekä ajalla 31.10.2004–31.10.2008 tehdystä törkeästä veropetoksesta, koska A oli jättäessään antamatta yhtiön tuloveroilmoitukset verovuosilta 2003–2007 Suomen veron välttämistarkoitukses-

sa laiminlyönyt verotusta varten säädetyn velvollisuuden ja aiheuttanut yhteensä 1 412 000 euron määräisen veron määräämättä jättämisen. Syytteen mukaan yhtiöllä oli kiinteä toimipaikka Suomessa.

Kysymys siitä, oliko yhtiölle muodostunut Suomeen kiinteä toimipaikka A:n johtotoimien perusteella ja oliko A syyllistynyt yhtiön toiminnassa syytteessä kuvattuihin rikoksiin. (Ään.)

RL 30 luku 9 §
RL 30 luku 9 a §
RL 29 luku 1 §
RL 29 luku 2 §

KKO:2018:1

Muutoksenhaku – Valitusosoitus – Oikeudenkäyntimenettely – Tutkimatta jättäminen

Käräjäoikeus oli rikosasian vastaajan hakemuksesta asettanut valituksen tekemiselle hovioikeuteen uuden määräajan ja lähettänyt päätöksensä tiedoksi myös hakijan vastapuolille. Koska päätöksestä ei selvästi käynyt ilmi, että uusi määräaika ei koskenut hakijan vastapuolia, käräjäoikeuden olisi tullut tutkia alkuperäisen valitusmääräajan jälkeen saapunut asianomistajan valitus. (Ään.)

KKO:2018:2

Rangaistuksen määrääminen – Rangaistuksen mittaaminen – Lieventämisperusteet – Kirjanpitorikos – Törkeä kirjanpitorikos – Veropetos – Törkeä veropetos

A:n syyksi oli luettu useita törkeitä veropetoksia, törkeitä kirjanpitorikoksia, törkeitä työeläkevakuutusmaksupetoksia ja rekisterimerkintärikoksia hänen harjoitettuaan rakennusalan työvoiman vuokrausta vuosina 2003–2011 viidessä eri yhtiössä, jotka olivat jatkaneet päätysten samaa liiketoimintaa. A oli kertonut muun ohella perusteettomista kulukirjauksista ja pimeästä palkanmaksusta osin verotarkastuksen ja osin esitutinnan aikana sekä tunnustanut teot esitutkinnsa ja oikeudenkäynnissä. Korkeimman oikeuden tuomiosta ilmenevillä perusteilla A:n katsottiin pyrkineen edistämään rikoksensa selvittämistä rikoslain 6 luvun 6 §:n 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

RL 6 luku 6 § 3 kohta

KKO:2018:3

Todistelu – Näytön arviointi – Syyttömyysolettama – Huumausainerikos

A:ta syytettiin huumausainerikoksesta sillä perusteella, että hän oli tuonut postitse maahan huumausainetta. A:n nimellä ja kotiosoitteella oli postitse saapunut ulkomailta kirjelähetyks, joka sisälsi 10 grammaa pitoisuudeltaan vahvaa amfetamiinia. A kiisti tilanneensa lähetyksistä tai tietävänsä siitä mitään.

Korkein oikeus katsoi ratkaisusta ilmenevillä perusteilla, että A:n syyllisyydestä oli jäänyt varteenotettava epäily, ja hylkäsi syytteen.

KKO:2018:4

Ulosottokaari – Ulosmittaus – Ulosmittauksen varmistaminen

Kuolinpesän osakkaan velasta oli ulosmitattu hänen osuutensa kuolinpesästä. Ulosmittauksen varmistamiseksi ulosottomies oli pyytänyt rekisterinpitäjää tekemään kuolinpesän arvo-osuustilille merkinnän siitä, että arvo-osuuksia ei saanut myydä ilman ulosottomiehen lupaa.

Kun luovutusrajoituksen merkittäminen arvo-osuustilille oli ollut tarpeen täytäntöönpanon tarkoituksen toteuttamiseksi eikä siitä aiheutunut kuolinpesälle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaati, ulosottomies oli saanut tehdä mainitun varmistustoimen.

UK 4 luku 36 §

KKO:2018:5

Avoliitto – Omaisuuden erottelu – Hyvitys yhteistalouden hyväksi annetusta panoksesta

Avopuolison isä oli vastikkeetta tehnyt huomattavan määrän rakennustyötä avopuolisoiden yhteistä omakotitaloa rakennettaessa. Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, että avopuolisoiden yhteistaloutta purettaessa avopuolisolla ei ollut oikeutta saada toiselta avopuolisolta hyvitystä isänsä tekemän rakennustyön perusteella. (Ään.)

L avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta 8 §

KKO:2018:6

Muutoksenhaku – Vastavalitus

A:n syyksi luettiin käräjäoikeudessa syytekohtissa 1–4 törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja kaksi lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä sekä sukupuoliseveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen. Hänet tuomittiin kolmen vuoden vankeusrangaistukseen sekä suorittamaan korvauksia asianomistajille. Käräjäoikeus hylkäsi syytteen törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä syytekohtassa 5.

Syytekohtan 5 asianomistaja valitti hovioikeuteen ja vaati A:n tuomitsemista myös kohtan 5 mukaisesta teosta ja rangaistuksen korrottamista. A teki vastavalituksen ja vaati, että hänelle tuomittua yhteistä vankeusrangaistusta alennetaan ja se määrätään ehdolliseksi. Hovioikeus jätti vastavalituksen tutkimatta. Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevin perusteiden hovioikeuden olisi tullut tutkia vastavalitus.

OK 25 luku 14a §

KKO:2018:7

Huumausainerikos – Törkeä huumausainerikos

A oli tyhjiillään olleeseen varastorakennukseen rakentamassaan kasvattamossa viljellyt 54:ää kannabis sativa -kasvia huumausaineena käytettäväksi. Kysymys kasveista saatavissa olevan huumausaineen määrästä sekä siitä, oliko huumausainerikosta pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä.

RL 50 luku 1 §

RL 50 luku 2 §

KKO:2018:8

Asiavaltuus – Saamisen siirto

Työntekijäliitto vaati kanteessaan, että työnantaja veloitetaan suorittamaan työntekijöille näiden liitolle perittäväksi siirtämät työpalkka-
saamiset. Hovioikeus katsoi, ettei liitolla ollut oikeutta omissa nimissään ajaa kannetta ja jätti kanteen tutkimatta. Korkein oikeus kumosi hovioikeuden päätöksen katsoen, että siirronsaajalla oli perimissiirron perusteella oikeus omissa nimissään ajaa kannetta huolimatta

siitä, että palkkasaamiset oli vaadittu maksettavaksi työntekijöille. (Ään.)

KKO:2018:9

Oikeusapu – Avustajan määrääminen – Ratkaisupyyntö – Ylimääräinen muutoksenhaku – Tuomion purkaminen rikosasiassa

A oli hakenut oikeusapua ja avustajan määräämistä lainvoimaisen tuomion purkamista koskevan hakemuksen tekemistä varten. A:n oikeusapuhakemus hylättiin, kun hän ei ollut selvittänyt mahdollisia purkuperusteita eikä niitä tukevia seikkoja sillä tavalla, että hänen oikeusavun tarvettaan olisi voitu arvioida. (Ään.)

OikeusapuL 1 §

OikeusapuL 10 § 1 mom

VNA oikeusavusta 9 §

KKO:2018:10

Työaika – Työaikalain soveltamisala – Euroopan unionin oikeus – Työaikadirektiivi – Kanneaika

A, B, C ja D olivat työskennelleet perheenomaista huoltoa ja hoitoa järjestävän työnantajan palveluksessa olevien sijaisvanhempien (ns. lapsikylävanhemmat) sijaisina näiden vuosilomien aikana ja muina vapaapäivinä. Sijaisten työaika oli työsopimuksissa määritetty kokonaisina vuorokausina ja sijaistus oli tapahtunut yleensä useamman vuorokauden pituisina jaksoina työnantajan vahvistaman työvuorolistan mukaisena ajankohtana. Sijaiset olivat asuneet työvuoronsa ajan lasten kodissa ja päättäneet itsenäisesti käytännön työtehtäviensä järjestämisestä. Korkeimman oikeuden tuomiosta ilmenevillä perusteilla katsottiin, että työ kuului työaikalain soveltamisalaan.

Kanteessa vaaditut työaikakorvaukset kuuluivat työaikalain 38 §:ssä säädetyn kanneajan piiriin, minkä johdosta osa vaadituista korvauksista hylättiin vanhentuneina. (Ään.)

TyöaikaL 2 § 1 mom

TyöaikaL 38 §

Työaikadirektiivi 2003/88/EY

17 art

➔ KORKEIN HALLINTO-OIKEUS

Yleishallinto-asiat

KHO:2017:202

Maankäyttö ja rakentaminen – Asemakaavan muutos – Vaikutus kaupunkikuvaan – Yhdenvertaisuus – Kaava-alueen laajuus – Selvitykset

Yhtä asuinkerrostalotonttia koskevalla asemakaavan muutoksella oli lisätty merkittävästi tontin rakennusoikeutta.

Asemakaavan muutoksesta oli valitettu sillä perusteella, että maanomistajien tasapuolinen kohtelu edellyttäisi tulevassa kaavoituksessa vastaavaa rakennusoikeuden lisäämistä lähiympäristön asuinkerrostalotonteille, mikä puolestaan johtaisi yhtenäisen kaupunkikuvan turmeltumiseen.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että kyseessä olevan kaupungin keskusta-alueella sijaitsevan kerrostalotontin rakennusoikeuden lisäämiseen oli kaupunkirakenteen tiivistämisestä johdettavat maankäytölliset perusteet. Kaavamutoksen kohteena ollut tontti poikkesi muista ympäristön tonteista kooltaan, muodoltaan ja rakennettavuudeltaan. Kaavaan sisältyi yksityiskohtaisia katto- ja räystäskorkeutta sekä pintamateriaaleja koskevia määräyksiä. Katselmushavaintojen perusteella kaavamääräysten mukaisesti toteutettu suurempi rakennusoikeus oli osoitettavissa tontille kaupunkikuvaa heikentämättä. Kaavoituksessa noudatettavan yhdenvertaisuusperiaatteen noudattaminen edellytti, ettei maanomistajia asetettu toisistaan poikkeavaan asemaan, ellei siihen ollut kaavan sisältöä koskevat säännökset huomioon ottaen maankäytöllisiä perusteita. Yhdenvertaisuusperiaate ei näin ollen edellyttänyt vastaavan rakennusoikeuden osoittamista ympäristön tonteille, vaan ainoastaan sellaista rakennusoikeutta, joka näiden tonttien ominaisuuksien perusteella oli osoitettavissa niille muun ohella kaupunkikuvan vaalimiseen velvoittavan asemakaavan sisältövaatimuksen puitteissa. Tämän vuoksi asemakaavan muutos ei ollut esitetyllä perusteella

lainvastainen. Kunnan jäsenen kaavamuutoksesta tekemä jatkovalitus hylättiin.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 54 §
Suomen perustuslaki 6 §
Vrt. KHO 2008:71 ja KHO 2017:31

KHO:2017:203

Maankäyttö ja rakentaminen – Rakennuslupa – Valitusoikeus – Rasite – Kiinteistö – Kiinteistön ulottuvuus – Rasitteiden käyttämiselle aiheutuva haitta

Saarilla sijaitsevat muutoksenhakijoiden kiinteistöt olivat noin kahden kilometrin etäisyydellä kiinteistöistä, jolle rakennusluvut oli myönnetty. Kiinteistönmuodostamislain 2 §:n 1 kohdan mukaan kiinteistö käsittää siihen kuuluvan alueen lisäksi kiinteistölle kuuluvat, muita kiinteistöjä rasittavat rasiteoikeudet. Muutoksenhakijoiden omistamien kiinteistöjen hyväksi niiden käyttöä varten oli perustettu kiinteistönmuodostamislain mukaisesti hankekiinteistöön kohdistuvia rasitteita, jotka mahdollistivat kulkemisen saarilla sijaitseville kiinteistöille. Rakennushankkeen kohteena olevaa kiinteistöä rasittivat venevalkamarasite, autojen pitämistä koskeva rasite ja tierasite. Suunniteltu rakentaminen rajautui osin näihin rasitealueisiin. Lisäksi rakennuslupaan liittyvän asemapiirustuksen mukaan suunnitelluille rakennuksille johdava pelastustie kulki rasitepysäköintialueen lävitse. Muutoksenhakijoiden rasiteoikeuksien ja siten kiinteistöjen käyttämiselle aiheutui rakennushankkeesta ainakin maankäyttö- ja rakennuslain 192 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja vaikutuksia ja momentin 3 kohdassa tarkoitettuja välittömiä vaikutuksia. Muutoksenhakijoilla oli siten ollut oikeus hakea muutosta rakennuslupapäätöksiin.

Mikäli rakentaminen olisi sijoitunut sijainniltaan määriteltujen rasitteiden kohdalle, rakennusluvan myöntämiselle olisi voinut olla este rakennuspaikan hallinnan puuttumisen vuoksi. Kysymyksessä olevilla rakennusluvilla sallittu rakentaminen ei kuitenkaan sijoitunut kohtiin, joilla muutoksenhakijoiden rasitteet sijaitsivat. Pelkästään se, että pelastustie oli osoitettu rasitepysäköintialueen lävitse, ei ollut esteenä rakennuslupien

myöntämiselle. Koska rakentamista ei ollut sijoitettu kohtiin, joissa rasitteet sijaitsivat ja koska rakennuslupaan sisältyi rasitteiden huomioon ottamista rakentamisessa koskeva ehto, rakennuslupien myöntäminen ei maankäyttö- ja rakennuslain 135 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettulla tavalla tarpeettomasti haitannut muutoksenhakijoita. Rasitteet oli siten otettu rakennuslupia myönnettäessä riittävällä tavalla huomioon.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 135 § 1 momentti 6 kohta ja 192 § 1 momentti
Kiinteistönmuodostamislaki 2 § 1 kohta

KHO:2017:204

Ulkomaalaisasia – Opiskelijan oleskelulupa – Ensimmäinen oleskelulupa – Toimeentuloedellytys – Toimeentuloa koskeva selvitys – Käytettävissä olevat varat – Varojen alkuperä – Suhteellisuusperiaate – Maahantuloa koskevien säännösten kiertäminen

Nigerian kansalainen A:n ensimmäistä opiskelijan oleskelulupaa koskeva hakemus oli hylätty. Maahanmuuttoviraston päätöksen perustelujen mukaan A:n varojensa alkuperästä esittämä selvitys oli epäuskottava, hänen toimeentulonsa Suomessa ei siten ollut turvattu ja oli aihetta epäillä hänen tarkoituksenaan olevan maahantuloa koskevien säännösten kiertäminen.

Korkein hallinto-oikeus totesi toimeentuloedellytyksen tarkoituksena olevan sen varmistaminen, että yhteiskunta ei joudu vastaamaan hakijan maassa oleskelusta aiheutuvista kustannuksista. Oleskelulupamenettelyssä esitetyn selvityksen perusteella on voitava vakuuttua siitä, että hakijan käytettävissä olevat varat riittävät turvaamaan hänen toimeentulonsa oleskeluluvan voimassaolon ajan. Arvioitaessa, ovatko varat hakijan käytettävissä, myös varojen alkuperällä ja sitä koskevalla selvityksellä voi olla merkitystä. Selvityselvöllisyyttä asetettaessa on kuitenkin suhteellisuusperiaatteen mukaisesti otettava huomioon toimeentuloedellytyksen tarkoitus ja hakijan kohtuulliset mahdollisuudet selvityksen esittämiseen. Haki-

jan toimeentulostaan ja varojen alkuperästä antamaa selvitystä tuli arvioida suhteessa siihen, voitiinko hänen olettaa joutuvan turvautumaan toimeentuloa turvaavaan etuuteen.

Asiassa Maahanmuuttovirastolle esitetyn selvityksen perusteella voitiin vakuuttua siitä, että A:lla oli oleskeluluvan voimassaolokäytettävissä toimeentuloedellytyksen kannalta katsoen riittävästi varoja. Kun lisäksi otettiin huomioon A:n opintojen etenemisestä esitetty selvitys, ei ollut perusteltua aihetta epäillä A:n tarkoituksena olevan maahantuloa koskevien säännösten kiertäminen. Maahanmuuttoviraston ja hallinto-oikeuden päätökset kumottiin ja asia palautettiin Maahanmuuttovirastolle uudelleen käsiteltäväksi.

Ulkomaalaislaki 5 §, 7 § 2 momentti, 36 § 2 momentti, 39 § 1, 2 ja 4 momentti

KHO:2018:1

Valitusoikeus – Ilmailulaki – Hallintolainkäyttölaki – Kunta – Asukasyhdistys – Ärhusin sopimus – Lentoasema – Ympäristönsuojelulaki – Meluntorjunta – Melunhallintadirektiivi – Lentomelualue – Maankäytön suunnittelu

Asiassa oli ratkaistavana, oliko Tuusulan kunnanhallituksella ja asukasyhdistyksellä oikeus valittaa Liikenteen turvallisuusviraston päätöksestä, jolla oli ilmailulain nojalla päätetty olla antamatta lentomelua koskevia toimintarajoituksia. Ilmailulaissa ei ollut erikseen säädetty kunnanhallituksen ja asukasyhdistyksen valitusoikeudesta, vaan asian ratkaiseminen perustui hallintolainkäyttölain 6 §:n tulkintaan. Mainitun pykälän 1 momentin perinteisen, verrattain ahtaan tulkinnan mukaan kunnanhallituksella ja asukasyhdistyksellä ei olisi ollut valitusoikeutta. Kun kuitenkin otettiin huomioon ilmailulain nojalla ratkaistun asian liittyntä lentoaseman ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa koskevaan asiaan, yhdistysten valitusoikeutta koskeva kansainvälinen kehitys ja oikeuskäytäntö, lentomelun vaikutukset kunnan maankäyttöön ja sen suunnitteluun sekä se, että meluntorjuntaa

koskevat toimintarajoitukset oli määrättävä lopullisesti ilmailulain eikä ympäristönsuojelulain nojalla, Liikenteen turvallisuusviraston päätöksen tulkittiin vaikuttavan kunnan ja omakotiyhdistyksen oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun niin, että niillä hallintolainkäyttölain 6 §:n 1 momentin mukaan oli valitusoikeus.

Ilmailulaki (1194/2009) 185 § 1 momentti
Hallintolainkäyttölaki 6 § 1 momentti
Suomen perustuslaki 20 §
Ks. KHO 2015:12; ks. ja vrt. myös KHO 2011:49 ja KHO 2016:10

KHO:2018:3

Opetustoimi – Maksuton koulua- teria – Kliininen ravintovalmiste

Kunnan sivistystoimen osastopäällikkö oli hylännyt huoltajan hake-
muksen maksuttoman kouluaterian antamisesta vammaiselle lapselle, jonka ainoa ravinto oli PEG-napin kautta annettu kliininen ravintovalmiste. Hallinto-oikeus oli hylännyt huoltajan valituksen kunnan sivistystoimen osastopäällikön päätöksestä, koska lapsen ateriointi ei ollut toteutettavissa kouluruokasuositusten ja -ohjeiden mukaisesti eikä kliinistä ravintovalmistetta voitu pitää perusopetuslain 31 §:n 2 momentissa tarkoitettuna maksuttomana ateriaana.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että koulutuksen järjestäjällä oli perusopetuslain mainittuun säännökseen perustuvan vahvan pääsäännön mukaan velvollisuus järjestää oppilaalle sellainen erityisruokavalio, jota oppilaan terveydentila tai vammaisuus edellyttivät. Myös yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin syrjinnän kiellon oli katsottava edellyttävän tätä lähtökohtaa.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että esillä olevassa asiassa kliinistä ravintovalmisteesta muodostuva ravinto ja ateriat rinnastuivat muihin terveydellisistä syistä noudatettavaan erityisruokavalioihin. Asiassa, joka koski koulutuksen järjestäjän velvollisuutta antaa maksuton ateria, oikeudellista merkitystä ei ollut sillä, saiko oppilas ravintovalmisteeseen suun vai PEG-napin kautta, eikä merkitystä ollut myöskään sillä, saivatko oppilas tai hänen vanhempansa sairausvakuutuskor-

vausta hankkiessaan valmistetta apteekista eikä lapsen tai hänen vanhempiensa saamalla vammaisuuksilla tai tukitoimilla.

Kunnan sivistystoimen osastopäällikön päätös oli siten lainvastainen. Tämän vuoksi hallinto-oikeuden ja kunnan sivistystoimen osastopäällikön päätökset kumottiin ja asia palautettiin osastopäällikölle uudelleen käsiteltäväksi.

Suomen perustuslaki 16 § 1 momentti
Perusopetuslaki 31 § 2 momentti
Yhdenvertaisuuslaki 8 § 1 momentti

KHO:2018:5

Vammaispalvelu – Henkilökoh- tainen apu – Henkilökohtaisesta avustajasta aiheutuvat kulut – Postimerkkien ja kirjekuorien hankintakustannukset

Vaikeavammaisen henkilö A oli vaatinut Helsingin kaupungilta 24 euron suuruista korvausta ostmistaan postimerkkeistä ja kirjekuorista, joita kumpiakin hän oli hankkinut 20 kappaletta ja käyttänyt niitä toimittaessaan henkilökohtaisten avustajiensa tunti-ilmoituslomakkeet Helsingin kaupungin taloushallintopalveluun palkanlaskentaa ja palkanmaksua varten.

Helsingin kaupunki ei ollut osoittanut postitse tapahtuvalle tunti-ilmoituslomakkeiden toimitamiselle muita vaihtoehtoja. Kun avustajien palkanmaksu ja siten henkilökohtaisen avun käyttäminen edellytti välttämättä tunti-ilmoituslomakkeiden toimittamista palkanlaskentaan postitse, edellä mainittuja kustannuksia oli pidettävä sellaisina avustajista A:lle aiheutuneina välttämättöminä ja kohtuullisina kuluina, jotka Helsingin kaupungin oli korvattava A:lle vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 d §:n (981/2008) 2 momentin 1 kohdan nojalla.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettu laki 1 §, 8 § 2 momentti (134/2010), 8c § (981/2008) 3 momentti ja 8d § (981/2008) 2 momentti 1 kohta

KHO:2018:6

Vammaispalvelu – Henkilökoh- tainen apu – Henkilökohtainen

avustaja – Työnantajamalli – Ostopalvelumalli

Helsingin kaupunki oli muuttanut henkilökohtaisen avun toteuttamistapaa niin, että pääkaupunkiseudun ulkopuolelle suuntautuvien matkojen osalta kustannukset korvattiin niin sanotun työnantajamallin mukaan. Asiassa oli ratkaistavana, millä tavoin täysin kuurosokealle A:lle myönnetty henkilökohtainen apu oli järjestettävä pääkaupunkiseudun ulkopuolelle tehtyjen matkojen osalta. A:n tiedon-
saanti, kommunikointi ja toiminta perustuivat vain tuntoaistin käyttöön ja hänen vammansa vaikeuttivat muun ohella sellaisten tehtävien hoitamista, joista hänen tulisi suoriutua toimiessaan henkilökohtaisen avustajansa työnantajana. A oli itse ilmaissut, ettei hän kykene toimimaan eikä myöskään halua toimia henkilökohtaisen avustajansa työnantajana.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei A itse kyennyt vammoistaan johtuvan avun tarpeensa vuoksi kohtuudella toimimaan avustajansa työnantajana. Asiaa ei ollut syytä arvioida toisin sen johdosta, että A voisi turvautua työnantajan velvoitteiden hoidossa sijaistyönantajaan.

Helsingin kaupunki ei siten voinut hylätä A:n hakemusta henkilökohtaisen avun järjestämisestä ostopalveluna pääkaupunkiseudun ulkopuolella tapahtuvan avun tarpeen osalta.

Hallinto-oikeuden ja jaoston päätökset kumottiin ja asia palautettiin jaostolle uudelleen käsiteltäväksi henkilökohtaisen avun myöntämiseksi ostopalvelumallia käyttäen.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettu laki 8c § (981/2008) 3 momentti, 8d § (981/2008) 1 ja 2 momentti

KHO:2018:7

Toimeentulotuki – Toimeentulo- tuen takaisinperintä – Takaisin- perinnän perusteet – Takaisin- perintäehto – Perintä kuolin- pesäosuudesta – Keskinäinen testamentti – Omaisuuden käyttö- ja hallinto-oikeus

A:n isovanhemmat B ja C olivat vuonna 2008 allekirjoittamassaan keskinäisessä testamentissa määränneet viimeisenä tahtonaan ja

testamenttinaan, että toisen heistä kuoltua jälkeen jäävä saa täyden käyttö- ja hallinto-oikeuden kaikkeen pesän omaisuuteen. Testamentin mukaan molempien kuoltua omaisuus oli jaettava tasan heidän tyttärensä D:n ja tämän tyttären A:n kesken niin, että D:llä on elinikäinen hallinto-oikeus koko omaisuuteen.

E:n kaupungin viranhaltija oli toimeentulotuen myöntämisestä päättäessään samalla määrännyt, että toimeentulotuki peritään takaisin A:n osuudesta vuonna 2013 kuolleen C:n kuolinpesään. Hallinto-oikeus oli E:n lautakunnan hakemuksesta päätöksellään vuonna 2016 velvoittanut A:n maksamaan takaisin ajalta 2015–2016 saamansa toimeentulotuet.

A:n oikeutta C:n jälkeen testamentilla saamaansa omaisuuteen rajoittaa lesken käyttö- ja hallinto-oikeus kaikkeen pesän omaisuuteen. Vasta leskenkin kuoltua A:lle tulee kuolinpesän varoista osuus, jota edelleenkin rasittaa D:n elinikäinen hallinto-oikeus. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei A:lla näissä olosuhteissa ollut toimeentulotukea myönnettäväksi sellaista oikeutta varoihin, joista toimeentulotuet olisi voitu periä takaisin.

Hallinto-oikeuden päätös kumottiin ja E:n lautakunnan hakemus toimeentulotuen takaisinperinnästä hylättiin.

Laki toimeentulotuesta 19 §, 20 § 1 momentti 1 kohta, 21 § 1 momentti ja 22 § 1 ja 2 momentti

KHO:2018:8

Kehitysvammaisten erityishuolto – Tapaamisia koskeva toimintamalli – Yhteydenpidon rajoittaminen – Asian tutkiminen tuomioistuimessa – Laissa sääntelemätön rajoitus

Kehitysvammaisen täysi-ikäisen henkilön B:n äiti ja edunvalvoja A oli valituksessaan hallinto-oikeudelle esittänyt, että hänen ja tahdostaan riippumatta erityishuollon toimintayksikköön määrätyn B:n välistä yhteydenpitoa rajoitettiin kehitysvammapsykiatrian yksikön palvelupäällikön allekirjoittaman tapaamisia koskevaksi toimintamalliksi otsikoidun asiakirjan perusteella. Hallinto-oikeus jätti A:n valituksen tutkimatta, koska rajoitustoimenpiteiden käyttämi-

sestä ei ollut tehty hallintolainkäyttölain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua valituskelpoista päätöstä. Hallinto-oikeuden päätöksen mukaan siihen sai hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Korkein hallinto-oikeus oikaisi hallinto-oikeuden päätökseen liitetyn valitusosoituksen, käsitteli valituksen valituslupahakemuksena ja myönsi valitusluvan.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, vastaavalla tavalla kuin vuosikirjaratkaisussaan KHO 2013:142, että hallinto-oikeuden olisi tullut tutkia valittajan vaatimukset, vaikkei toimintamallia voitukaan pitää valituskelpoisena päätöksenä. Korkein hallinto-oikeus kumosi hallinto-oikeuden päätöksen ja otti asian välittömästi tutkittavakseen.

Lainsäädännössä yhteydenpidon rajoittamisesta oli säädetty muun ohella lastensuojelulain 62 ja 63 §:ssä sekä mielenterveyslain 22j §:ssä. Tällaisen rajoitustoimenpiteen käyttäminen oli mainituissa laeissa erikseen sallittu tietyillä edellytyksillä. Rajoituspäätöksiin sai lastensuojelulain 90 §:n 1 momentin ja mielenterveyslain 24 §:n 1 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että erityishuollossa olevien henkilöiden kanssa tapahtuvaa yhteydenpitoa ja heidän luokseen toimintayksikköön tehtäviä vierailuja varten oli sinänsä mahdollista laatia yleisiä ohjeita, joilla pyrittiin muun ohella turvaamaan vierailujen ja muun yhteydenpidon turvallisuus sekä varmistamaan, että vierailut ja muu yhteydenpito eivät aiheuttaneet haittaa tai vaaraa erityishuollossa olevalle henkilölle. Ohjeita ei kuitenkaan saanut käyttää yhteydenpidon rajoittamistarkoituksessa.

Samoin selvää oli, että myös kehitysvammaisten erityishuollossa yhteydenpidon rajoittaminen voi sinänsä olla tietyissä tilanteissa perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävistä syistä välttämätöntä. Kun otettiin huomioon perustuslain 10 §:n 1 momentti ja ihmisoikeussopimuksen 8 artikla, tällaisen rajoittamisen tuli perustua lakiin ja täyttää perus- ja ihmisoikeuksien yleiset rajoittamisedellytykset. Kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa, sellaisena kuin se oli lain 381/2016

voimaantulon jälkeen, ei kuitenkaan ollut säädetty mahdollisuudesta rajoittaa erityishuollossa olevan henkilön ja hänen läheistensä yhteydenpitoa.

Toimintamalli sisälsi muualla lainsäädännössä omaksuttuja yhteydenpidon rajoittamista vastaavia seikkoja muun ohella siltä osin kuin toimintamallissa oli todettu, että vierailuista oli ilmoitettava etukäteen, vierailujen pituutta rajoitettiin, vierailuja valvottiin, sekä rajoitettiin aikaa, jolloin puheluita voitiin soittaa. Toimintamallia oli esitetyn selvityksen mukaan myös käytetty yhteydenpidon rajoittamiseen.

Toimintamallilla oli siten tosiasiallisesti puututtu A:n ja B:n yksityiselämän ja perhe-elämän suojaan. Kysymys oli myös laissa sääntelemättä jääneestä rajoitustoimenpiteestä. Korkein hallinto-oikeus katsoi näin ollen, että palvelupäälliköllä ei ollut ollut oikeutta rajoittaa A:n ja B:n välistä yhteydenpitoa toimintamallissa tarkoitetuilla tavoilla. Yhteydenpidon rajoitusten laissa sääntelemättömyyden vuoksi asiassa ei ollut edellytyksiä tuomioistuimessa tarkemmin ratkaista, mitkä rajoitukset tapauksessa olisivat saattaneet olla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä ja välttämättömiä.

Suomen perustuslaki 10 ja 21 § Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus 8 ja 13 artikla Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 81 d § Hallintolainkäyttölaki 5 § 1 momentti Ks. myös KHO 2013:142 ja KHO 2017:132

KHO:2018:10

Maankäyttö ja rakentaminen – Asemakaava – Teollisuuslaitos – Ympäristövaikutukset – Selvitysten riittävyys – Asemakaavan sisältövaatimusten täyttyminen – Lupamenettelyt

Asemakaavan tarkoituksena oli mahdollistaa uuden biotuote-/havusellutehtaan rakentaminen noin yhdeksän kilometrin etäisyydelle kaupungin keskustasta ja vesistön rannalle. Tehtaan vuotuiseksi tuotantokapasiteetiksi oli arvioitu 1,2 miljoonaa tonnia havusellua. Hankkeen vaikutuksia oli selvitetty YVA-lain mukaisessa ympäris-

tövaikutusten arviointimenettelyssä. Asemakaavassa oli yksityiskohtaisesti varattu alueet teollisuuslaitoksen osatoiminnoille ja annettu kaavamääräyksiä toiminnasta aiheutuvien ympäristövaikutusten rajoittamiseksi.

Asemakaavalla ratkaistiin maankäytölliset edellytykset tehtaan sijoittamiselle kysymyksessä olevalle kaava-alueelle. Suunnitelun maankäytön merkittävät vaikutukset oli selvitettävä sillä tavoin ja siinä laajuudessa kuin se asemakaavan suunnittelutarkkuus huomioon ottaen oli tarpeen ja mahdollista. Laadittujen selvitysten perusteella oli voitava varmistaa asemakaavalle maankäyttö- ja rakennuslain 54 §:ssä asetettujen sisältövaatimusten täyttyminen.

Suunnittelun tehtaan suuruusluokasta, toiminnoista ja sijainnista johtuen hanke oli myös ympäristönsuojelulain, vesilain ja kemikaalilain mukaisten lupa- ja valvontamenettelyjen piirissä. Näissä asemakaavoitukseen ja maankäyttö- ja rakennuslain lupajärjestelmään nähden erillisissä menettelyissä lopullisesti ratkaistiin, olivatko tehtaan toiminnalliset edellytykset alueella ylipäätään olemassa, sekä selvitettiin yksityiskohtaisesti toiminnan tekniset vaatimukset ja ympäristökuormituksen sallittavuus. Mikäli toiminta sallittiin, annettiin näissä menettelyissä yksityiskohtaiset määräykset ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitetuista toimituksista sekä ympäristöpäästöjen raja-arvoista ja rajoittamisesta muun ohella melu- ja vesistö päästöjen osalta. Myös toimintaan mahdollisesti liittyvät häiriö- ja onnettomuus tilanteet oli otettava huomioon muiden lakien mukaisessa päätösharkinnassa. Vastaavia tietoja ei voitu edellyttää sen arvioimiseksi täyttyvätkö asemakaavan sisältövaatimukset.

Asemakaavaa laadittaessa tehdyt selvitykset olivat muun ohella edellä lausuttu huomioon ottaen riittävän yksityiskohtaisia ja kattavia, jotta voitiin varmistua siitä, että alueen käyttämisestä kaavassa osoitettuun tarkoitukseen ei ennalta arvioiden aiheutunut sellaisia haittavaikutuksia, joita olisi ollut pidettävä terveellisen elinympäristön luomista tai luonnon ympäristön vaalimista koskevien asemakaavan sisältövaatimusten vas-

taisena, ja ettei tehtaan toiminnoista aiheutunut sellaista elinympäristön laadun merkityksellistä heikentymistä, joka ei olisi ollut perusteltua asemakaavan tarkoitus huomioon ottaen tai sellaisia kaava-alueen ulkopuolella sijaitsevien kiinteistöjen käyttöä rajoittavia vaikutuksia, joista olisi voitu katsoa aiheutuvan maankäyttö- ja rakennuslain 54 §:n 3 momentissa tarkoitettua kohtuutonta haittaa.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 9 §, 54 §

KHO:2018:12

Kuntien välinen hallintoriita – Vastuu lastensuojelun kustannuksista – Jälkihuolto – Huostassapidon lopettamisen vaikutus – Perhehoitaja – Sijoitus

Vuonna 1999 syntynyt A oli ollut C:n kaupungin huostaan ottamana ja sijaisperheisiin sijoitettuna ajalla 21.7.2005–13.10.2011. Käräjäoikeus oli 11.7.2011 määrännyt lapsen huoltajaksi D:n. A:n huostassapito lopetettiin 14.10.2011, minkä jälkeen A muutti asumaan D:n luokse E:n kaupunkiin ja 17.12.2012 alkaen B:n kuntaan. Lastensuojelun asiakkuus siirtyi 1.7.2014 B:n kunnalle, joka oli D:n kanssa tekemänsä perhehoidon toimeksiantosopimuksen perusteella maksanut D:lle 1.7.2014 alkaen perhehoitajalaissa tarkoitettua hoitopalkkiota ja kulukorvausta. B:n kunta oli hallinto-oikeudessa vaatinut, että C:n kaupunki veloitetaan korvaamaan B:n kunnalle sen jälkihuollon kustannuksina maksamat määrät 1.7.2014 lähtien.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että B:n kunnan D:lle maksamissa hoitopalkkioissa ja kulukorvauksissa oli kysymys lastensuojelulain 16b §:n (1380/2010) 1 momentissa tarkoitetuista A:n huollon tai hoidon tarpeen edellyttämistä jälkihuollon palveluista ja tukitoimista. Niistä aiheutuneet kustannukset B:n kunta oli lapsen sijoituskuntana oikeutettu perimään C:n kaupungilta, joka vastasi kustannuksista lastensuojelulain 16a §:n (88/2010) 3 momentin perusteella. Sillä seikalla, ettei lapsi ollut sijoitettuna D:n huoltoon huostaan otettuna lastensuojelulain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, ei ollut asiassa oikeudellista merkitystä.

Hallinto-oikeuden päätös kumottiin ja C:n kaupunki veloitettiin korvaamaan B:n kunnalle hoitopalkkiot ja kulukorvaukset.

Äänestys 4–1

Lastensuojelulaki 16 § (88/2010) 1 momentti, 16a § (88/2010) 1 ja 3 momentti, 16b § (1380/2010) 1 momentti, 75 § 1 ja 3 momentti ja 76 § 1 momentti

KHO:2018:13

Huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen – Huostaanottohakemuksen hylkääminen – Huoltajan ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista – Riitä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta – Huostaanoton viimesijaisuus

X:n kaupungin lapsiperhetyön päällikkö oli hakenut C:n huostaanottoa sillä perusteella, että olosuhteet äiti A:n luona uhkasivat vakavasti vaarantaa C:n terveyttä ja kehitystä, sekä C:n sijoittamista sijaishuoltoon hänen isänsä B:n ja tämän avopuolison luokse. A oli tuolloin lapsen yksinhuoltaja. Hakemuksen perusteena oli erityisesti A:n päihteidenkäyttö sekä tämän aggressiivinen ja impulsiivinen käytös. Hallinto-oikeus hylkäsi huostaanottohakemuksen.

Lapsiperhetyön päällikkö valitti päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituksessa todettiin, että lapsesta oli tehty hallinto-oikeuden päätöksen antamisen jälkeen useita lastensuojeluilmoituksia ja että ilmoituksissa oli kysymys vakavista äidin päihteidenkäyttöön liittyvistä seikoista.

Käräjäoikeus oli B:n hakemuksesta määrännyt C:n vanhempiensa yhteishuoltoon päätöksellä, joka annettiin hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen. Käräjäoikeus oli samalla antanut määräykset lapsen asumisesta isänsä luona sekä lapsen oikeudesta tavata äitiään. Äiti saattoi tavata lasta joka toinen viikko keskiviikosta, päiväkodin tai koulun jälkeen, aina maanantai-aamuun saakka.

Valittaja katsoi vastaselityksessään, että huostaanotto oli edelleen ajankohtainen. Huostaanotolla voitiin turvata, että äidin ja lapsen tapaamiset olivat rajoitettuja ja valvottuja. Lapselle koitui muutoin vaaraa näin laajasta tapaamisoikeudesta.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei asiassa ollut tullut esille seik-

koja, joiden johdosta oli syytä epäillä lähihuoltajaksi tulleen isän lapsen kohdistamassa huolenpidossa tai lapsen kasvuolosuhteissa sellaisia puutteita, jotka uhkasivat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Huoltajilla oli lastensuojelulain 2 §:n perusteella ensisijainen vastuu lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamisesta. Lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi tapaamisten aikana voitiin ryhtyä muihin toimiin kuin huostaanottoon. Viimesijaiseksi lastensuojelutoimenpiteeksi tarkoitetun lapsen huostaanoton edellytykset eivät näin ollen täytyneet. Valitus oli siten hylättävä.

Lastensuojelulaki 2 § 1 momentti, 4 § 4 momentti, 40 §, 49 § 1 ja 3 momentti
Laki lapsen huollosta ja tapaamis-oikeudesta 1 ja 2 §

KHO:2018:15

Virkasopimuksen irtisanominen - Valtiontalouden tarkastusvirasto - Päätöksen valituskelpoisuus - Kuuleminen - Virkasopimuksen irtisanomisen perusteet - Perusteiden asianmukaisuus

A oli vuonna 2009 määrätty tuloksellisuustarkastuspäällikön tehtävään Valtiontalouden tarkastusviraston sisäisellä hakumenettelyllä ja hänen kanssaan oli tehty virkasopimus. Virkasopimus oli sittemmin uusittu kesäkuussa 2013. Sopimus oli voimassa toistaiseksi, enintään kuitenkin niin kauan kuin A oli määrätty toimimaan tuloksellisuustarkastuspäällikön tehtävässä. Sopimuksen mukaan A:n tehtävänä oli toimia tarkastusryhmän henkilöstön esimiehenä sekä ohjata, neuvoa ja valvoa ohjausvastuulleen kuuluvia tarkastuksia. Sopimuksen mukaan kummallakin osapuolella oli oikeus irtisanoa sopimus.

Virasto irtisanoi maaliskuussa 2016 tekemällään päätöksellä A:n virkasopimuksen ja päätti hänelle vuonna 2013 annetun tehtävään määräyksen. A haki muutosta päätökseen valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että kun otettiin huomioon tehtävään määräämisen päättämisen ja virkasopimuksen irtisanomisen vaikutukset A:n virkamiesoikeu-

delliseen asemaan ja etuihin, viraston päätöstä oli pidettävä hallintolainkäyttölain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuna valituskelpoisena päätöksenä. Eduskunnan virkamiehistä annetun lain 63a §:n 2 momentissa mainitut muutoksenhakukiellot eivät olleet esteenä asian tutkimiselle.

Korkein hallinto-oikeus katsoi muutoin, että asiassa ei ollut tapahtunut hallintolain 34 §:n 1 momentissa tarkoitettua kuulemisvirhettä. Virastossa esimiestehtävissä olleiden henkilöiden jatkoedellytyksiä oli harkittu kunkin kanssa erikseen käydyssä keskustelun perusteella. Keskustelut oli käynyt viraston pääjohtaja. Kysymys oli ollut samalla harkinnasta, jossa organisaatorakennetta mahdollisesti muutetaan. A oli näissä puitteisissa voinut ennen itseään koskevan päätöksen tekemistä ilmoittaa kantansa viraston johtamisjärjestelmästä ja sen muutostarpeista sekä tuoda esille omaa johtajuuttaan koskevat näkemyksensä.

Virastossa oli toteutettu kesäkuun 2016 alussa organisaatiomuutos, jossa yksi valvontayksiköistä oli lakkautettu ja sen tehtävät oli siirretty toiselle yksikölle. Virastossa oli myös siirretty neljästä tarkastusryhmästä kolmeen tarkastusryhmään. Virastossa oli siten toteutettu A:ta koskevan päätöksen perusteluissa esitetty henkilöesimiestehtävien ja tarkastuksen ohjauksen tehtävien uudelleen järjestely ja organisointi. Asiassa ei ollut siten ilmennyt, että A:ta koskeva päätös olisi perustunut epäasiallisiin syihin. Virkasopimuksen irtisanominen ei myöskään edellyttänyt, että irtisanomisperusteet vastaisivat niitä perusteita, joiden nojalla virkasuhde voitiin irtisanoa. A:n valitus oli siten hylättävä.

L eduskunnan virkamiehistä 44 § 1 ja 2 momentti, 49 §, 63a § 1 ja 2 momentti

L Valtiontalouden tarkastusvirastosta 20 §

Hallintolainkäyttölaki 5 § 1 momentti

Hallintolaki 2 § 1 ja 2 momentti, 6 § ja 34 § 1 momentti

Äänestys 4–1 perusteluista

KHO:2018:17

Hallintoasia – Asiamies – Esiintymiskielto – Yksilöity asia –

Suhteellisuusperiaate – Sananvapaus

X:n kaupungin sivistystoimen johtaja oli kieltänyt B:tä esiintymästä poikansa A:n asiamiehenä tai avustajana sivistystoimen johtajan päätöksessä tarkoitetun koulutaturma-asian käsittelyssä sivistystoimissa.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että A:lle sattuneeseen koulutaturmaan liittyvään opetuksen järjestäjän korvausvaatimukseen liittyviä lukuisia erilaisia vaatimuksia voitiin hallintolain 12 §:n 2 momentin esiintymiskieltoasäntelyn kannalta pitää yhtenä asiana.

Esiintymiskielto ei korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä ilmenevin perustein loukannut B:n sananvapautta. Korkein hallinto-oikeus hylkäsi A:n valituksen hallinto-oikeuden päätöksestä, jolla oli hylätty A:n valitus sivistystoimen johtajan päätöksestä.

Hallintolaki 6 §, 12 § 1 ja 2 momentti sekä 13 § 1 ja 2 momentti
Suomen perustuslaki 12 § 1 momentti
Euroopan ihmisoikeussopimus 10 artikla

KHO:2018:18

Omaishoidon tuki – Omaishoidon tuen myöntäminen – Alle vuoden ikäinen lapsi – Lapsen hoitoisuus – Kirjoilla oleminen terveydenhuollon toimintayksikössä

Alle vuoden ikäisen lapsen imutiepämuodostuma ja henkitorviavanne edellyttivät häntä hoitavilta henkilöiltä jatkuvasti seurantaa, lääketieteellisiä hoitotoimenpiteitä ja elvytysvalmiutta. Korkein hallinto-oikeus katsoi toisin kuin hallinto-oikeus, että lapsen tarvitsema hoito ja huolenpito poikkesivat merkittävästi vastaavan ikäisen terveen lapsen tarvitsemasta hoidosta ja huolenpidosta. Lapsen hoitoisuuden osalta omaishoidon tuen edellytysten voitiin katsoa täytyneen.

Kun otettiin huomioon omaishoidon tuen kokonaisuus ja sen tarkoitus tukea nimenomaan kotona tapahtuvaa hoitoa, omaishoidon tukea ei voitu myöntää liittyen hoitoon ja hoidon opetteluun, johon vanhemmat olivat osallistuneet lapsen ollessa sairaalassa.

Omaishoidon tuesta annetun lain 2 §:n 1 kohta ja 3 §:n 1 kohta eivät sinänsä estäneet kuntaa myöntämästä tukea sellaiselle henkilölle, joka oli hoidettavana terveydenhuollon toimintayksikössä, mutta vietti tosiasiaa merkittävästi aikaa kotona omaisen tai muun läheisen henkilön hoidettavana, jos tuen edellytykset muutoin täyttyivät. Kun otettiin huomioon selvitys lapsen kotona tosiasiallisesti viettämästä ajasta, korkein hallinto-oikeus katsoi samoin kuin hallinto-oikeus, että X:n sosiaali- ja terveystieteiden jaosto oli voinut hylätä lapsen vanhempien tekemän oikaisuvaatimuksen tuen hylkäävästä päätöksestä.

Laki omaishoidon tuesta 2 § 1 ja 4 kohta ja 3 §
Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 14 § 2 momentti
Yhdenvertaisuuslaki 8 § 1 momentti ja 27 §
Lapsen oikeuksien yleissopimus 3 artikla 1 kappale

KHO:2018:19

Oppisopimuskoulutus – Valtionosuuden takaisinperintä – Palautusvelvollisuuden lakkaaminen – Palautusvelvollisuuden raukeaminen – Vanhentumislain soveltuminen – Oppisopimusasiakirjojen puutteet – Virheiden olennaisuus – Ministeriön ohjeistus

Opetus- ja kulttuuriministeriö oli katsonut Pohjois-Suomen Koulutuskeskussäätiön menetelleen vastoin oppisopimuskoulutusta ja sen järjestämistä koskevia säännöksiä ja perinyt säätiöltä takaisin sille maksettuja vuosien 2007–2010 valtionosuuksia korkoineen. Takaisinperintäpäätösten perusteena oli Opetushallituksen säätiön toimintaan vuonna 2011 tekemä tarkastus ja tarkastuksessa tehty havainnot erityisesti oppisopimusasiakirjojen puutteista ja virheellisyyksistä.

Säätiö oli valituksissaan katsonut, että takaisinperintä oli rauennut vuosien 2007 ja 2008 osalta muun ohella sillä perusteella, että asiassa tuli soveltaa vuoden 1998 opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja vuoden 1996 kuntien valtionosuuslain suoritusvelvollisuuden raukeamista koskevien säännösten rinnalla myös velan vanhentumisesta an-

netun lain 4 §:n mukaista yleistä vanhentumisaikaa.

Asiaan sovellettavan vuoden 1996 kuntien valtionosuuslain 20 § oli vanhentumislain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu velan vanhentumisaikaa koskeva erityissäännös, joka kyseisen lainkohdan mukaan syrjäytti yleistä vanhentumisaikaa koskevan vanhentumislain 4 §:n säännöksen. Näin ollen vanhentumislain mukainen yleinen vanhentumisaika ei tullut asiassa sovellettavaksi, vaan kysymys säätiön palautusvelvollisuuden lakkaamisesta ratkaistiin ainoastaan vuoden 1996 kuntien valtionosuuslain 20 §:n suoritusvelvollisuuden raukeamista koskevan säännöksen nojalla siten kuin säännöstä on korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännössä vakiintuneesti tulkittu.

Vuosien 2007 ja 2008 valtionosuuden palautusvelvollisuus ei ollut rauennut myöskään sillä säätiön esittämällä perusteella, että ministeriön takaisinperintäpäätöksiä ei ollut annettu sille todisteellisesti tiedoksi ennen raukeamiselle asetetun määräajan päättymistä. Asiaan sovellettavassa vuoden 1996 kuntien valtionosuuslain 20 §:ssä edellytettiin ainoastaan takaisinperintää koskevan päätöksen tekemistä palautusvelvollisuuden raukeamista koskevassa määräajassa, mutta sen sijaan takaisinperintäpäätöksen todisteellisen tiedoksiannon ajankohdalla ei ollut merkitystä palautusvelvollisuuden raukeamisen arvioinnissa.

Säätiö oli kiistänyt sen järjestämisen oppisopimustoiminnan olleen toimintaa koskevan lainsäädännön vastaista ja katsonut ministeriön ja Opetushallituksen tekemät tulkinnat ja johtopäätökset sen oppisopimusasiakirjoja rasittavista puutteista ja virheellisyyksistä vääriksi. Säätiö oli esittänyt sekä asian kirjallisessa että suullisessa käsittelyssä yksityiskohtaisia esimerkkejä siitä, kuinka sen oppisopimusasiakirjoihin oli sisällytynyt muun ohella riittävänä pidettävä keskeisten työtehtävien kuvaus sekä tietopuolisen opetuksen suunnitelma.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että ministeriö ei ollut päätöksissään osoittanut, että valtionosuuden kannalta riittävä selvitys opiskelijan keskeisistä työtehtävistä tai tietopuolisen opetuksen kirjaamisesta

olisi puuttunut jokaisesta takaisinperinnän kohteena olleesta oppisopimuksesta siten, että takaisinperinnän edellytysten olisi voitu katsoa täyttyneen kaikkien takaisinperinnän kohteena tällä perusteella olevien oppisopimusten osalta. Vaikka kaikkia ministeriön päätöksissä takaisinperinnän perusteena pitämiä virheitä ei voitu pitää sillä tavalla olennaisina, että niiden johdosta oppisopimukseen saatua rahoitusta olisi voitu periä takaisin, säätiön toiminnassa havaittuja puutteita ja virheellisyyksiä oli kuitenkin kokonaisuudessaan arvioiden pidettävä merkittävinä. Asiassa ei voitu tarkoin laskea sitä vuosilta 2007–2010 maksettujen valtionosuuksien määrää, jonka ministeriö oli voinut periä takaisin, joten takaisinperittäväksi hyväksyttävää määrää oli kohtuudella alennettava. Tässä arvioinnissa otettiin huomioon muun ohella, että koulutuksen järjestäjän oppisopimusasiakirjojen puutteet tulivat käytännössä todetuiksi vasta koulutuksen järjestäjän toimintaan tehdyn tarkastuksen jälkeen, jolloin saatu valtionosuus oli jo käytetty opiskelijalle annettuun koulutukseen. Lisäksi niiden oppisopimusasiakirjojen puutteiden ja virheiden osalta, joihin liittyi tulkinnanvaraisuutta, takaisinperintäpäätös saattoi olla koulutuksen järjestäjän kannalta lopputuloksettaan kohtuuton, etenkin kun puutteen tai virheen kohteena olevasta seikasta ei ollut ollut ministeriön ohjausta.

Korkein hallinto-oikeus alensi takaisinperittävä määrää sekä poisti koron suorittamista koskevan velvollisuuden kokonaisuudessaan.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettu laki (635/1998) 45 §, 46 §, 57 §
Kuntien valtionosuuslaki (1147/1996) 19 §, 20 §
Velan vanhentumisesta annettu laki (728/2003) 2 § 1 momentti, 4 §
Ammatillisesta koulutuksesta annettu laki (630/1998) 15 §, 17 §
Ammatillisesta koulutuksesta annettu asetus (811/1998) 5 §, 6 §, 7 §
Hallintolainkäyttölaki (586/1996) 7 § 1 momentti

KHO:2018:20

Sähköturvallisuus – Markkina- valvonta – Myynti- ja luovutus-

kielto – Tuoteturvallisuus – Turvallisuuspuute – Yhden tuotteen testaus

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto oli markkinavalvonnassa havaitun turvallisuuspuutteen vuoksi velvoittanut yhtiön A lopettamaan välittömästi tuotteen LED-kynttelikkö myynnin ja muun luovuttamisen. Tuotteen liitäntälaitteen pistotulpan toinen kosketintappi ei ollut akkreditoitun tarkastuslaitoksen yhdelle tuotteelle tekemässä testissä kestänyt vaatimusten mukaista vääntökoetta. Pistotulppa saattoi käytössä irrota ja aiheuttaa sähköiskun tai tulipalon vaaran jäämällä pistorasiaan.

Yhtiön A mukaan tuotteen valmistaja oli hankkinut tuotteelle hyväksynnän. Tuote oli läpäissyt laboratoriotestissä vaatimusten mukaisen vääntökoeken ja tuotteelle oli myönnetty FI-sertifikaatti. Yhtiön A mukaan tuotteessa olevaa turvallisuuspuutetta ei voitu todeta yhden tuotteen testauksella. Testaukseen olisi tullut ottaa useampi tuote kuten tuotteita valmistettaessa tehtävissä testauksissa.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että markkinavalvontaa suoritettaessa tuotteen turvallisuutta arvioidaan yksittäisen käyttäjän hengen, terveyden ja omaisuuden turvallisuuden kannalta. Markkinavalvonnassa nyt kyseessä olevassa tuotteessa havaittu virhe on sen laatuinen, että sen voidaan arvioida aiheuttavan sähköiskun ja/tai tulipalon vaaran tuotteen käyttäjälle. Hallinto-oikeuden päätös, jolla turvallisuus- ja kemikaaliviraston päätös oli kumottu, kumottiin ja turvallisuus- ja kemikaaliviraston päätös saatettiin voimaan.

Sähköturvallisuuslaki 5 § 1 momentti, 6 § ja 27 § 1 momentti 1 ja 2 kohta

Tietyllä jännitealueella toimivia sähkölaitteita koskeva jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/95/EY (pienjännitedirektiivi) 2 artikla 1 kohta, 3, 5, 6, 7 artikla

KHO:2018:22

Lääkkeiden velvoitevarastointi – Varastointivelvoitteen alittaminen – Varastointivelvoitteen täyttäminen – Velvoitevarastoin-

tikorvaus – Huoltovarmuuskeskus

Huoltovarmuuskeskus oli hylännyt lääkkeiden velvoitevarastointikorvausta koskevan hakemuksen sillä perusteella, ettei varastointivelvoitetta ollut eräiden lääkkeiden velvoitevarastoitavien määrien luvottomien alitusten vuoksi täytetty. Alitukset olivat olleet keskimäärin merkittävät. Hallinto-oikeus oli hakijoiden valituksesta kumonnut Huoltovarmuuskeskuksen päätöksen lakiin perustomattomana ja palauttanut asian Huoltovarmuuskeskukselle uudelleen käsiteltäväksi. Korkein hallinto-oikeus totesi, että varastointivelvoitteen alitukset olivat eräiden varastointivelvoitteen piiriin kuuluvien valmistajien osalta olleet merkittävät, mutta eräiden muiden valmistajien osalta alitukset olivat olleet vähäisempiä, eikä kaikkien valmistajien osalta ollut esiintynyt alitusta lainkaan. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei Huoltovarmuuskeskus ollut voinut hylätä hakijoiden hakemusta kokonaisuudessaan, vaan varastointivelvollisuuden täyttämiseen perustuvaa oikeutta velvoitevarastointikorvaukseen oli tullut arvioida lääkekohtaisesti. Korkein hallinto-oikeus ei muuttanut hallinto-oikeuden päätöksen lopputulosta.

Laki lääkkeiden velvoitevarastoinnista 2 §, 3 § 1 momentti 1–3 kohta, 4 § 1 momentti, 6 §, 9 § 1 momentti 12 § 1 ja 3 momentti, 15 § 1 ja 2 momentti sekä 17 § 2 momentti
Valtioneuvoston asetus lääkkeiden velvoitevarastoinnista 1 ja 4 §

KHO:2018:23

Vesiasia – Voimalaitoksen rakentaminen – Uusi voimalaitosyksikkö – Vesivoima – Vesistön säännöstely – Lyhytaikais-säännöstely – Kalatalousvelvoite – Kalatie – Kalatien rakentamismääräyksen tarkistaminen

Lupahakemuksessa oli kysymys uuden voimalaitosyksikön (rakennusvirtaama 40 m³/s) rakentamisesta kosken itärannalle vanhaan uittokanavaan. Kosken länsirannalla toiminnassa ollut saman yhtiön vanha vesivoimalaitos (rakennusvirtaama 24 m³/s) oli tarkoitus jättää paikoilleen ja käyttää sitä vain virtaaman ylittäessä 40 m³/s sekä uuden voimalaitosyksikön

huoltoseisokkien aikana. Hakijan tarkoituksena oli hoitaa uuden voimalan juoksutukset vanhan voimalan voimassa olleen luvan määräysten mukaisesti.

Hakemuksessa ei ollut pyydetty vanhan voimalan säännöstelyä koskevien lupamääräysten muuttamista, mutta hakijan ilmeisenä tarkoituksena oli harjoittaa uudella voimalaitoksella lyhytaikais-säännöstelyä. Kun uutta voimalaa oli tarkoitus käyttää pääosin yksin vesistön säännöstelyyn, siinä harjoitettavasta lyhytaikais-säännöstelystä saattoi aiheutua hankkeen vaikutusalueella sellaisia vaikutuksia, joita ei ollut otettu huomioon vanhaa voimalaitosta koskevassa voimassa olevassa luvassa eikä sen muutoksessa. Vedenkorkeuden säätelyä ja juoksutuksia koskevien määräysten antaminen uuden voimalaitoshankkeen johdosta saattoi siten olla tarpeellista uuden voimalaitoksen rakentamisluvassa. Uuden voimalaitoksen käyttöön ottamisen jälkeen vanha voimalaitosta ei enää käytettäisi vastaavasti kuin aiemmin, ja voimalaitoksissa hyödynnettiin samaa vesivoimaa. Uuden voimalan lupaharkinnassa tuli sen vuoksi ottaa huomioon voimalaitosten muodostama toimintakokonaisuus ja niiden yhteisvaikutus vesiympäristöön.

Koska luvan hakija ei ollut esittänyt suunnitelmaa siitä, miten juoksutuksia oli tarkoitus toteuttaa uudella vesivoimalaitoksella eikä ollut hakemuksessaan arvioinut mahdollisen lyhytaikais-saadon vaikutuksia, lupaviranomaisella ei asiaa ratkaistaessa ollut käytettävissä riittävää selvitystä juoksutusta koskevien lupamääräysten asettamiseksi. Tämän vuoksi hallinto-oikeuden oli tullut kumota lupapäätös juoksutuksia koskevien sekä vedenkorkeuksien ja virtaamien tarkkailua koskevien lupamääräysten osalta ja palauttaa asia niiltä osin lupaviranomaiselle uudelleen käsiteltäväksi tilaisuuden varaamiseksi hakijalle esittää selvitys lyhytaikais-säännöstelyn toteuttamisesta ja sen vaikutuksista.

Mainitut voimalaitokset aiheuttivat yhdessä esteen vaelluskaloille ja niiden luontaisen elinkierron palauttamiselle. Tätä oli pidettävä myös intressivertailussa merkittävänä haittana, koska vuoksi kalan kulun ja kalakantoja koskevien

olosuhteiden turvaaminen oli lupaharkinnan kannalta keskeistä. Kalatien toimivuus oli epävarmaa, minkä vuoksi kalatien toimivuutta saattoi olla tarpeen parantaa myöhemmin. Tästä syystä asiassa oli voitu antaa vesilain 3 luvun 20 §:n perusteella määräys kalatien rakentamista ja kalatien toimivuuden tarkkailua koskevien määräysten 3 ja 4 tarkistamisesta. Kun lupaharkinnan kannalta keskeisen kalatien toimivuus oli jäänyt epäselväksi, ei mainittujen määräysten 3 ja 4 tarkistamista koskevaa harkintaa ollut syytä jättää vesilain 3 luvun 22 §:n 1 momentin varaan, vaan määräysten mahdollinen tarkistaminen oli tehtävä lupamääräyksessä 5 tarkoitettua erillisen selvityksen perusteella.

Vesilaki (587/2011) 3 luku 2 § 1 momentti, 3 luku 10 § 1 ja 2 momentti, 3 luku 11 § 1 momentti, 3 luku 14 § 1, 2 ja 3 momentti, 3 luku 20 § 1 ja 2 momentti, 7 luku 1 § ja 2 § 2 momentti

Verotus

KHO:2018:2

Elinkeinotulon verotus – Korkomenojen vähentäminen – Korkovähennysrajoitusten soveltaminen – Tasevertailu – Tasetesti – Konsernitilinpäätös – Alakonserni – Pääomarahasto – Guernsey

F-rahasto oli D-konsernin hallinnoima pääomarahasto. Oikeudelliselta muodoltaan F-rahasto oli Guernseyn saarelle rekisteröity limited partnership, joka vastasi yhtiömuodoltaan lähinnä suomalaista kommandiitti-yhtiötä. F-rahasto ei ollut erillinen oikeushenkilö, minkä vuoksi sen edustajana toimi käytännössä vastuunalainen yhtiömies eli E GP, joka oli Guernseyn saarelle rekisteröity D-konserniin kuuluva yhtiö.

F-rahasto oli vuonna 2011 mukana ostamassa C-konsernia. F-rahasto sai tällöin noin 60 prosentin suuruisen omistussuuden yrityskauppaa varten perustetusta B Oy:stä. B Oy omisti koko aiemmin toimimattoman valmisyhtiön A Oy:n osakekannan. A Oy puolestaan hankki koko C-konsernin emoyhtiön C Oy:n osakekannan.

F-rahasto ja muut osakkaat rahoittivat B Oy:tä sekä vieraan pää-

oman että oman pääoman ehtoiskäyttöön rahoituksella. B Oy rahoitti A Oy:tä vastaavilla tavoilla. A Oy haki ennakkoratkaisua niin sanottua tasetestiä koskevien EVL 18 a §:n 3 momentin säännösten soveltamisesta sen verotuksessa.

Tasetestiä ei voitu tehdä vertaamalla A Oy:n pääomarakennetta alakonsernin emona toimivan B Oy:n taseeseen. Kun otettiin huomioon, että F-rahasto ei ollut Guernseyn lainsäädännön mukaan kirjanpitovelvollinen ja ettei Suomen ja Guernseyn välillä ollut solmittu EVL 18 a §:n 3 momentissa tarkoitettua verosopimusta, A Oy ei ollut esittänyt sellaista koko konsernin tasetta, johon A Oy:n pääomarakennetta olisi voitu verrata. Ennakkoratkaisu verovuodelle 2017. Äänestys 4–1.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 18 a § 3 momentti

KHO:2018:4

Elinkeinotulon verotus – Menon vähennyskelpoisuus – Vesistön pilaantumisen ja ulkoilman saastumisen estämiseksi hankittujen hyödykkeiden hankintamenon poistaminen – Virheellinen poistomenetelmä – Valinnainen poistomenetelmä – Tahdonvaltainen vaatimus – Poistomenetelmän muuttaminen

A Oy oli rakennuttanut ja asennuttanut jätekeskukseensa loppusijoitusalueen, viemäröintiverkon, pilaantuneiden maiden kentän, siirtokuormausaseman, kaasunke räysjärjestelmän ja turbiiniaseman. Yhtiö oli aiemmilta verovuosilta antamissaan veroilmoituksissa lukeutunut turbiiniaseman hankintamenon EVL 30 §:ssä tarkoitettuun irtaimen käyttöomaisuutensa menojäännökseen. Muiden edellä mainittujen rakennelmien ja laitteiden hankintamenoista yhtiö oli veroilmoituksillaan tehnyt EVL 24 §:ssä tarkoitettuja tasapoistoja. Yhtiö oli pyytänyt ennakkoratkaisua siitä, voiko se muuttaa soveltamia poistomenetelmiä ja ryhtyä vähentämään kyseessä olevien rakennelmien ja laitteiden hankintamenot EVL 36 §:n mukaisesti.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että yhtiöllä oli oikeus muuttaa poistomenettelyjä siltä osin, kuin yhtiö oli soveltanut virheellistä elinkeinotulon verottamisesta an-

netun lain hankintamenon jaksotamissäännöstä. Koska EVL 24 §:ää ei sovelleta käyttöomaisuuden hankintamenon jaksottamiseen ja koska loppusijoitusalue, viemäröintiverkko, pilaantuneiden maiden kenttä, siirtokuormausasema ja kaasunke räysjärjestelmä oli katsottava rakennelmiksi ja laitteiksi, joiden pääasiallisena tarkoituksena oli vesistöjen pilaantumisen estäminen, yhtiöllä oli oikeus muuttaa näiden rakennelmien ja laitteiden hankintamenojen osalta sovellettua poistomenetelmää ja tehdä vielä poistamatta olevista hankintamenoista elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 36 §:n mukaiset poistot. Yhtiöllä ei sen sijaan ollut oikeutta muuttaa turbiiniaseman hankintamenon osalta noudattamaansa poistomenettelyä, koska tältä osin yhtiö ei ollut menettänyt virheellisesti, kun se oli lukeutunut hankintamenon irtaimen käyttöomaisuuden menojäännökseen.

Ennakkoratkaisu verovuosille 2015 ja 2016.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24 §, 30 § ja 36 § (846/1980)

KHO:2018:9

Ennakkoratkaisu – Tulovero – Henkilökohtaisen tulon verotus – Oman asunnon luovutuksen verovapaus – Rakennuspaikkaosakkeiden luovutuksesta saatu voitto – Tulon veronalaisuus

A ja B omistivat asuntonaan käyttämänsä erillistalon hallintaan oikeuttavat Asunto-osakeyhtiö C:n osakkeet m–p. Asunto-osakeyhtiön rakennukset oli tarkoitus purkaa ja rakentaa aiempien yhdeksän tilalle 16 uutta erillistaloa, joista kukin muodostaisi yhtiöjärjestyksen mukaisen oman huoneistonsa. Yhtiöjärjestyksen huoneistoselitel-mään aiottiin lisätä olemassa olevien yhdeksän huoneiston lisäksi myös uudet seitsemän lisähuoneistoa siten, että osa yhtiön nykyisten osakkeenomistajien osakkeista muutettaisiin ns. rakennuspaikkaosakkeiksi. Kukin nykyistä osakkeenomistajista omistaisi 1/9 jokaisen lisähuoneiston hallintaan oikeuttavista osakkeista. Muutetun yhtiöjärjestyksen mukaan osakkeet m–n oikeuttivat uuden erillistalon hallintaan ja rakennuspaikkaosakkeisiin kuuluvat

osakkeet o–p (yhteensä seitsemän osaketta) kukin osaan yhden lisähuoneiston hallinnasta.

A ja B aikovat myydä omistamansa osakkeet. Osakkeita myytäessä A:n ja B:n asuntona käyttämä rakennus oli todennäköisesti jo purettu. Asunto-osakeyhtiön uusien rakennusten rakentaminen toteutettaisiin uusien osakkeenomistajien tekemillä rakennusrahastosi-joituksilla. Kaupan kohteena olevien osakkeiden taloudellinen arvo muodostui näin ollen lähinnä niistä rakennuspaikoista, jotka asunto-osakeyhtiö omisti.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että osakkeiden m–n myymiseen voitiin soveltaa oman asunnon luovutuksen verovapautta. Sama koski osakkeita o–p, jos A ja B luovuttivat kaikki omistamansa osakkeet m–p yhdellä luovutuksella tai usean osaluovutuksen kokonaisuutena siten, että olosuhteista voitiin päätellä, että hakijoiden tarkoituksena oli realisoida kaikki aiemmin omana vakituksena asuntoon käyttämänsä huoneiston hallintaan oikeuttaneet osakkeet kokonaisuudessaan lyhyen ajan kuluessa. Ennakkoratkaisu.

Tuloverolaki 48 § 1 mom 1 kohta
Ks. KHO 2012:62. Vrt. KHO 2015:75.

KHO:2018:11

Ennakkoratkaisu – Kantelun tutkiminen – Tulovero – Vertaislainopimus – Omaisuuden luovutus – Arvopaperi – Vähennyskelpoinen luovutustappio – Arvopaperin lopullinen arvonnemetyt

Päätöksestä, jolla keskusverolautakunta oli jättänyt ennakkoratkaisun antamatta, ei voitu hallintolainkäyttölain nojalla kannella.

Hakijana olleen yksityishenkilön oli tarkoitus sijoittaa internetissä toimivan verkkopalvelun kautta niin sanottuihin vertaislainoihin. Kysymys oli vertaislainojen sähköisestä markkinapaikasta, jonka kautta sijoittajat voivat tarjota varojaan sijoitettaviksi rahoitusta tarvitsevien lainanhakijoiden velkakirjamuotoisiin lainoihin. Palvelussa hakija pystyi valitsemaan haluamansa riski- ja tuottotason ja näin asettamiensa sijoitussääntöjen perusteella hajauttamaan sijoituksensa useiden velallisten velka-

pääomiin. Hakijan tehtyä sijoituksensa palvelu alkoi sijoittaa varoja asetettujen sijoitusehtojen perusteella automaattisesti ja hakijan lainasalkkuun alkoi muodostua lainanhakijoiden tarjonnan perusteella kantaa eri velkakirjoista tai niiden määräosista. Palvelussa velkojan ja velallisen henkilöllisyydet jäivät toisilleen tuntemattomiksi. Verkkopalvelu vastasi hakijan puolesta mahdollisista velkojen perintätoimista. Mikäli saatavaa ei saatu perittyä ulosoton kautta, saatava kirjattiin luottotappioksi ulosottoviranomaisen antaman niin sanotun varattomuustodistuksen perusteella. Verkkopalvelu oli myös oikeutettu myymään perittäväksi siirtyviä saatavia perintäyhtiölle hakijan puolesta.

Kysymyksessä olevia sijoituksia pidettiin sellaisena omaisuutena, jonka luovutuksen johdosta voitiin vahvistaa luovutustappio, ja sellaisina arvopapereina, joiden lopullinen arvonnemetyt rinnastettiin luovutustappioon. Ennakkoratkaisu.

Hallintolainkäyttölaki 5 § 1 momentti, 58 § ja 68 §
Tuloverolaki 50 § 1 momentti ja 3 momentti 2 kohta

KHO:2018:14

Arvonlisävero – Terveyden- ja sairaanhoitopalvelu – Kuntayhtymä – Palvelujen ulkoistaminen – Yksityinen palveluntuottaja – Oikeus laskennallisen veron palautukseen toisen kuntayhtymän tuottamista palveluista

X:n sosiaali- ja terveystyöntekijä oli sopinut sosiaali- ja terveyspalvelujen ulkoistamisesta yhdessä yksityisen palveluntuottajan kanssa perustamalleen A Oy:lle. Sopimuksen mukaan A Oy veloitti palveluista kuntayhtymältä kiinteän vuosimaksun, joka sisälsi muun ohella perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon. A Oy osti vaikean ja kiireellisen erikoissairaanhoidon palvelut Y:n sairaanhoitopiirin kuntayhtymältä, jonka jäseniä X:n kuntayhtymään kuuluvat kunnat olivat. Asiassa oli ratkaistavana, oliko X:n kuntayhtymällä oikeus arvonlisäverolain 130a §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun laskennalliseen palautukseen A Oy:n suorittamista

veloituksista myös siltä osin kuin veloitus sisälsi A Oy:n Y:n sairaanhoitopiirin kuntayhtymältä ostamia erikoissairaanhoidon palveluja, joiden tuottamista varten suorittamista hankinnoista Y oli saanut arvonlisäverolain 130 §:n 1 momentissa tarkoitettua kuntapalautuksen.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että laskennallinen palautus ei ollut osa arvonlisäverojärjestelmää vaan kysymys oli järjestelmästä, jolla pyrittiin edistämään hankintaneutraalisuutta verosta vapautettuja sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja tuottavien kuntien ja kuntayhtymien kohdalla siten, ettei näiden tahojen olisi edullisempaa tuottaa näitä palveluja itse verrattuna toimintaan liittyvien palvelujen hankintaan yksityisiltä toimijoilta. Kysymyksessä oli siten arvonlisäverojärjestelmän kautta toteutettu järjestelmään sinänsä kuulumatonta hankintaneutraalisuutta edistävä järjestelmä. Laskennallisen palautuksen myöntäminen X:n sosiaali- ja terveystyöntekijälle tältä osin olisi merkinnyt X:n kuntayhtymälle myönnettävää järjestelmän tarkoituksen vastaista perusteetonta etua. Laskennallisen palautuksen säännöstä oli tulkittava sen tarkoituksen mukaisesti siten, että se ei koskenut A Oy:n X:n kuntayhtymältä veloittamaa määrää siltä osin kuin tähän määrään sisältyi Y:n sairaanhoitopiirin kuntayhtymän suorittamia erikoissairaanhoidon palveluja, joiden suorittamiseen sisältyvistä kustannuksista mainittu kuntayhtymä on ollut oikeutettu saamaan arvonlisäverolain 130 §:n 1 momentissa tarkoitettua kuntapalautuksen.

Verohallinnon ennakkoratkaisu ajalle 26.4.2016–31.12.2017.
Arvonlisäverolaki 34 § 1 momentti, 130 § 1 momentti ja 130a §

KHO:2018:16

Vakuutusmaksuvero – Ennakkoratkaisupyynnö unionin tuomioistuimelle – Vakuutusmaksun veronalaisuus – Yritysjärjestelyyn liittyvä vakuutus – Riskin sijaintivaltio

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa vireillä olevassa vakuutusmaksuveroa koskevassa asiassa oli ratkaistavana kysymys vakuutus- ja

jälleenvakuutustoiminnan aloittamisesta ja harjoittamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/138/EY (Solvenssi II, uudelleen laadittu toisinto) riskin sijaintivaltiota koskevien säännösten tulkinnasta yritysjärjestelyihin liittyviä vakuutuspalveluja tarjoavan A Ltd:n liiketoiminnassa.

Korkein hallinto-oikeus päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan SEUT 267 artiklassa tarkoitettua ennakkoratkaisupyynnön:

1. Tulkittaessa direktiivin 2009/138/EY 157 artiklan 1 kohdan ensimmäistä alakohtaa, luettuna yhdessä 13 artiklan 13 ja 14 kohdan kanssa, katsotaanko vakuutusmaksuveron kantamiseen oikeuteksi jäsenvaltioksi vakuutuksen ottaneen yhtiön (oikeushenkilön) sijoittautumisvaltio vai yrityskaupan kohteena olevan yhtiön sijaintivaltio, kun Isossa-Britanniassa kotipaikan omaava Suomeen sijoittautumaton vakuutusyhtiö tarjoaa yrityskauppaan liittyviä riskejä kattavan vakuutuksen

– yrityskaupassa ostajana olevalle Suomeen sijoittautumattomalle yhtiölle ja yrityskaupan kohdeyhtiö on sijoittautunut Suomeen

– yrityskaupassa ostajana olevalle Suomeen sijoittautuneelle yhtiölle ja yrityskaupan kohdeyhtiö ei ole sijoittautunut Suomeen

– yrityskaupassa myyjänä olevalle Suomeen sijoittautumattomalle yhtiölle ja yrityskaupan kohdeyhtiö on sijoittautunut Suomeen

– yrityskaupassa myyjänä olevalle Suomeen sijoittautuneelle yhtiölle ja yrityskaupan kohdeyhtiö ei ole sijoittautunut Suomeen?

2. Onko asiassa merkitystä sillä, että vakuutus kattaa vain kohdeyhtiölle ennen yrityskaupan toteuttamista aiheutuneet verovastuut?

3. Onko asiassa merkitystä sillä, onko yrityskaupan kohteena kohdeyhtiön osakkeet vai liiketoiminta?

4. Tilanteessa, jossa yrityskaupan kohteena on kohdeyhtiön osakkeet, onko asiassa merkitystä sillä, että myyjän ostajalle antamat vakuutukset koskevat vain sitä, että myyjä omistaa myytävät osakkeet eikä kolmansilla osapuolilla ole niihin vaatimuksia?

Keskusverolautakunnan vakuutusmaksuveroa koskeva ennakkoratkaisu ajalle 4.11.2016–31.12.2017.

Laki eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966) 1 §

Laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä (398/1995) 6 § 1 momentti ja 2 momentti

Vakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnan aloittamisesta ja harjoittamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/138/EY (Solvenssi II, uudelleen laadittu toisinto) 13 artikla 13 kohta ja 14 kohta b alakohta sekä 157 artikla 1 kohta ensimmäinen alakohta ja 3 kohta

KHO:2018:21

Autovero – Työsuhdejoneuvon väliaikainen veroton käyttö Suomessa – Osakkeenomistaja – Toimitusjohtaja

Suomessa vakituisesti asuva A oli ollut virolaisen B OÜ:n osakkeen-

omistaja ja toimitusjohtaja. A oli marraskuussa 2014 hakenut Tullilta autoverolain 34 c §:ssä tarkoitettua lupaa B OÜ:n hänelle antaman työsuhdejoneuvon väliaikaiseen verottomaan käyttöön Suomessa. Tulli oli hylännyt A:n hakemuksen, koska se oli katsonut, ettei A:n yhtiön omistajana voitu katsoa olleen työsuhteessa yhtiöön ja ettei A siten ollut täyttänyt autoverolain 34 c §:ssä säädettyjä työsuhdejoneuvon verottoman käytön edellytyksiä. Hallinto-oikeus oli hylännyt A:n valituksen.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella työsuhdejoneuvojen väliaikaisesta käytöstä koskevia periaatteita on sovellettava sekä työntekijäasemassa olevien henkilöiden osalta että ilman alisteisuussuhdetta toimivien henkilöiden osalta osakkeenomistaja, hallituksen jäsen ja johtaja mukaan lukien. Osakkeenomistaja- ja toimitusjohtaja-asemassa olevaa henkilöä ei siten ole autoverolain 34 c §:ää sovellettaessa kohdeltava toisin kuin työntekijää tai ammatinharjoittajaa.

Autoverolaki 34 c § (1450/2006) 1 momentti, 2 momentti ja 3 momentti (971/2012)

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta (SEUT) 45 artikla ja 49 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiot asiassa C-464/02 (Komissio vs. Tanska) ja yhdistetyissä asioissa C-151/04 ja C-152/04 (Nadin-Lux SA ja Jean-Pascal Durré)

Toimitus: Tia Tuominen
Alma Talent
shop.almatalent.fi
pro.almatalent.fi/#suomenlaki